СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XL Ч. 229. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 1 жовтня 1932. VOL. XL. No. 229. Jersey City, N. J., Saturday, October 1, 1932. THREE CENTS.

ЮНІЇ СТВЕРДЖУЮТЬ ДЕЯКЕ ПОЛІПШЕННЯ В РОБОТАХ

ВАШИНГТОН. — Президент Американської Федерації Праці, Вилєм Ґрін, подає, що в серпні й у першій половині вересня роботи дещо поправилися. Таке виходить зі звітів робітничих юній. Це є перше поліпшення від 1929 року.

„ДЖЕНЕРАЛ МОТОРС" ЗАВОДИТЬ ПЯТЬДНЕВНИЙ ТИЖДЕНЬ ПРАЦІ.

ДІТРОЙТ. — Автомобілева компанія „Дженерал Моторс Корпорейшен" проголосила, що впроваджує пятьдневний тиждень праці, котрий буде відноситися до яких 15,000 робітників. Разом з тим компанія заявила, що заробітні тижневі платні не будуть зменшені.

ФОРД ЗМЕНШУЄ ПЛАТНІ.

ДІТРОЙТ. — Генри Форд, котрий перед 18 роками здивував цілий світ, піднісши мінімальну заробітну платню до $5 денно, оголосив, що зменшує ту платню до $4 за вісім годин праці.

КІНЕЦЬ ВІЙНИ В БРАЗИЛІЇ.

РІО ДЕ ЖАНЕЙРО. — Ґенерал Клінґер-Гольфер, командант повстанців, що зґуртували свої сили в Сао Павльо, звернувся до федерального уряду з предложенням перемиря, яке принято. Це вважають ліквідацією громадянської війни, в яку втягнено армію з 200,000 жовнірів і яка за три місяці нанесла краєви величезну шкоду.

МІЖ ПАРАҐВАЄМ І БОЛІВІЄЮ ПРИЙДЕ ТЕЖ ДО ЗАМИРЕННЯ.

БУЕНОС АЙРЕС. — Війська параґвайської републики відбили твердиню Бокерон. Отсю побіду вважають ліквідацією воєнного конфлікту між Параґваєм і Болівією.

В ОДНИХ ЗАМИРЕННЯ, В ДРУГИХ ПОГОТІВЛЯ.

БОГОТА (Колюмбія). — Уряд зарядив війсьові вправи для резервових офіцирів. Часопис „Ель Тіємпо", подаючи це до відома, твердить, що війна з републикою Перу неминуча.

РУЗВЕЛТ ЗА РЕВІЗІЮ ТАРИФИ.

СУ СІТИ. — Говернор Рузвелт потішав фармерів у своїй промові до 25,000 виборців, що ціле нещастя походить від високої тарифи, а як він прийде до влади, то буде старатися змінити ту тарифу і поробити з чужими державами нові умови на підставі взаїмности.

ГУВЕР ПРО ДІТОЧУ ПРАЦЮ.

ВАШИНГТОН. — Президент Гувер заявився у своїй промові, виголошеній радіом, проти того, щоб допускати дітей до праці, а тимсамим шкодити здоровлю дитини і збільшати безробіття. Він теж обороняв потребу введення коротшого дня праці.

КУЛИДЖ ВЗИВАЄ ДО БОРОТЬБИ.

БОСТОН. — Бувший президент Кулидж є певний, що републиканці виграють при президіяльних виборах, як тільки возьмуться з запалом до виборчої кампанії й боротьби. Він каже, що тільки праця й організація можуть принести побіду.

ТАКИ ВИБИРАТИМУТЬ НОВОГО МЕЙОРА НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — Мейорови Мек Кі, котрий прийшов на місце зрезиґнувавшого Вокера, не вдалося відложити вибори. Апеляційний суд рішив, що 8 листопада мають відбутися нові вибори на мейора міста Ню Йорку.

ТАМАНІ БОСОМ НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — Тамані Гол погодилася вже з тою можливостю, що говернор Рузвелт може стати босом у Білім Домі, але не признає йому босівства в Ню Йорку. Тому злучилася навіть з републиканською організацією в Менгетен, щоби повалити тих кандидатів на ріжні судейські місця, яких попирає Рузвелт, а вибрати своїх.

ЮНІЯ ПРОТИ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА.

НЮ ЙОРК. — Кравецька юнія звернулася до Червоного Хреста з протестом проти того, що покликується добровольців до шиття одежі й білля для 263,000 бідних родин, коли в Ню Йорку є 20,000 безробітних кравецьких робітників.

БІДА З ХОРОБОЮ РАКА.

НЮ ЙОРК. — Д-р Мейдж Меклин твердить, що хороба рака нищить людство далі й зростає, особливо в людей, котрі перейшли 60 рік життя. Він каже далі, що поступ медицини та кращі умовини життя ратують людей від многих хоріб і це продовження життя є причиною, що тим людям приходиться у пізнішім віці занепадати на хоробу рака.

ГІТЛЕРІВЦІ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК. — Роджер Штравс, голова християнсько-жидівської конференції, доказує, що в Америці є вже 12 ячейок гітлерівської організації. Він каже, що гітлерівський дух дуже пошкодить Америці своїм жидофобством.

„НАТАЛКА ПОЛТАВКА" НА РАДІЮ.

В неділю, дня 2 жовтня с. р., в годині 9 рано на програмі „Сурми" передасться через радіо стацію W.O.V. „Наталку Полтавку", спеціяльно перероблену для тої цілі.

Участь беруть знані співаки-артисти: пп. Марія Гребенецька — Наталка; Дора Стеценко — Терпилиха; Михайло Гребенецький — Возьний і Виборний; Михайло Дідович — Петро; Петро Ординський — Микола.

Сподіваються, що ця штука вдасться добре через радіо. Коли подобається і прийде багато листів до Сурми, чи на стацію, тоді такі програми з оперетами будуть іти частіше, щоб ширша українська й американська публика могла пізнати скарб нашої пісні.

РОЗПРАВА ПРОТИ 25 КОМУНІСТІВ У КВЕБЕКУ.

В місті Квебеку почалася судова розправа проти 25 комуністів, які під цю пору відбувають кару за роблення заколоту підчас перщо-травневої демонстрації в Руан і Норанді.

Розправу переводить помічник імміґраційного комісаря, Р. Н. Монро. Всім підсудним грозить депортація.

ЗГИНУВ, РАТУЮЧИ ДОЧКУ.

35-літній торонтонський адвокат, Джордж Кендал Лукас, вибрався з жінкою та трома дітьми над залив Джорджіен Бей. Підчас плавання човном по заливі трилітня дочка Лукаса впала у воду. Він кинувся за нею, підніс її над воду й держав пару хвиль, заки надплив човен із ратунковим поготівлям. Дитину витягнено на човен живу, але Лукас пішов під воду. Він є сином бувшого онтерійського міністра судівництва.

ОПІР ПРОТИ КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ.

Радянська преса звертає увагу на щораз більшу діяльність протибольшевицьких елементів на радянському селі. Вказує на зростаючу кількість крадіж на шкоду колективів і дорікає владі за лагідність супроти винуватців. З приводу масових крадежей і збіжевої спекуляції запав досі тільки один смертний присуд, але й того не виконали.

„Правда" повідомляє, що куркульські елементи розкрадають не тільки збіже, але й інвентар і складові части машин, щоб унеможливити роботи в полі. Були випадки, що нарід розібрав цілі будинки в колективах. Кулаки намовили до крадіжей індивідуальних господарів, а навіть членів колективів. Газета наводить такі випадки злодіжства: у козинтинському районі обтяли колоссє у снопів на просторі 25 гектарів, в донецькій окрузі індивідуальні господарі напали на млин, щоби заграбати муку, яка належала колективам. Крім того були випадки саботування, підпалів і забирання з колгоспів документів, що походять з часів вивласнення заможного селянства, причім грозили пімстою учасникам тих вивласнень. „Ізвестія" стверджують, що селянство покидає масово колективи, головно насідком кулацької аґітації, яка використовує хиби місцевої адміністраційної влади.

ВЕРНУЛИСЯ З РІДНОГО КРАЮ.

Артисти Віра Барчанівна і Йосиф Давиденко вернулися до Америки, відвідавши Західню Україну, де дали 8 концертів, з яких дохід був призначений на добродійні цілі. З поворотом дали теж 3 концерти на кораблі „Аквітанія".

Тепер вони подорожують по Канаді і Стейтах з американською компанією, яка виставляє оперу „Кет енд ди Фідл", і відвідають такі міста, як Бостон, Балтимор, Пітсбурґ, Клівленд, Сейнт Луїс, Шикаго, Милвокі, Бофало й Филаделфію, та Торонто й Монтреал у Канаді. В тих містах наші артисти задумують давати українські концерти в користь місцевих українських установ.

ПОЧАЛИ ОТВЕРТУ ВІЙНУ ПРОТИ СВОЄЇ ВЕРХІВКИ.

Кількалітнє неґодування частини рядового членства української секції Комуністичної Партії Канади, Турфдому й РЗТ, на диктаторську поведінку своєї „верхушки", яку воно зве „правими ухилістами", „комбурами" (комуністичними буржуями), розвинулося тепер в отверту боротьбу одних проти других. На днях провід опозиції до „верхушки", що назвався „Тимчасовий Центральний Виконавчий Комітет Генеральної Революційної Лінії в Канаді" видав летючку під назвою „Канадійський Пролетар", у якій закликає „боєве членство масових українських робітничих організацій у Канаді" направити працю в організаціях й скинути добровільний прикаж.

У цій летючці називають автори теперішній провід своїх організацій гуртком бюрократів і „куркулів", що використовують організації для своїх особистих користей, занявши всі позиції в організаціях і встановивши собі високі платні. Закидається „верхущці" брак революційности, неактивність, політичне фарисейство і т. і., про що вже нераз писали люди в „жовто-блакитній" пресі, які виступили з большевицьких організацій, як побачили, що „купка тендітних політикерів зробила собі підприємство й наживу з преси за криваві робітничі центи" (висказ „Канадійського Пролетаря") й збирає собі капітал, користаючи з несвідомости робітничого загалу.

Вкоротці по появі „Канадійського Пролетаря" більшевицька „верхушка" з вінніпеґського Турфдому скликала збори всіх своїх організацій, на яких назвала опозицію „жовто-блакитниками", розбивачами робітничих організацій, коротко — контрреволюціонерами й завдяки, хоч теммим, та вірним своїм „хохлам" викинула з усіх своїх організацій одного з провідників опозиції, Стоцького, а решті „стоцькістів" приказала „покаятися".

КІНО ДЛЯ РЕЛІГІЙНОЇ ПРОПАГАНДИ.

Як повідомляє італійська преса, папа Пій XI. постановив ужити звукової фільми для релігійної пропаганди. В тій цілі до Голівуд виїхали три місіонарі, щоби познакомитися з кінематографічною технікою. Після їх повороту в Читі дель Ватікано буде відкрите студіо, що реалізуватиме фільми, присвячені життю святих і визначніших церковних діячів від початку християнської ери.

ЗАСТРІЛИВСЯ ЧЕРЕЗ ТЯЖКІ ВІДНОСИНИ.

В Смоки Лейк, Алберта, застрілився тамошній фармер Михайло Бабійчук. Самовбивство доконав у шпихлірі на своїй фармі. За причину самовбивства подають критичні фінансові відносини небіжчика.

ПЕРСІЯ ПРОСИТЬ ДО СЕБЕ ІНДІЙСЬКИХ МІЛІОНЕРІВ.

20 індійських шляхтичів-багачів із Бомбею в Індії дістали запрошення від перського уряду, щоби покинули Індію та поселилися в Персії. Для тієї цілі перський уряд згодився відступити для них тисячу квадратових миль землі на поселення. Ці міліонери, що мають разом маєтку вартости понад 350 міліонів, є перського походження; їхні предки прийшли з Персії до Індії біля півтори тисячі літ тому.

ПОШИРЕНА КОМПЕТЕНЦІЯ ПОЛЬСЬКОЇ ПОЛІЦІЇ.

На основі нового карного кодексу, що входить в життя з днем 1. вересня ц. р., будуть значно поширені компетенції поліційних органів, бо закон переказує адміністраційній владі багато проступків, які досі розглядали городські суди. Майже 50 процентів усіх карних справ з приводу нарушення публичного порядку, які належали досі до судів, будуть тепер підлягати адміністраційному судівництву.

ЯК „РЕАҐУЄ" П. МІХАЛ БАЧИНСЬКИЙ.

Як відомо, послови ББ, комісареви Народнього Дому у Львові, М. Бачинському, закинули неправильности в господарці Народнього Дому. Це відбилося було відгомоном у суді. Бувший віцекомісар Народнього Дому, Липецький, жертвував докази правди на ті закиди. Покищо розправу відложили. Тепер Липецький розіслав отверті листи, в яких закинув Бачинському руйнуючу господарку в Народнім Домі. У відповідь на поставлені закиди посол Бачинський „зареаґував" так на пороблені йому закиди, що тяжко зневажив директора Липецького.

БЛИЗЬКИЙ КІНЕЦЬ ЖАРІВКИ.

Перші жарівки вперед 50 літ викликували загальний подив. Здавалося, що ця конструкція є вже цілковито скінчена, так, що чогось кращого людський розум напевно не придумає. В тих часах жарівка була люксусом, бо коштувала 3 дол., а при цім зуживала дуже багато електричного струму й ще скорше нищилася. Нинішні жарівки зуживають його куди менше, та всетаки є вони неекономічні, бо заледви 2 відсотки доставчуваної їм енергії йдуть на світло.

В лябораторіях появився новий тип лямпи, який зовсім певно випре жарівку. Є це скляна куля, виповнена відповідним газом, котрий світить під впливом дрогань, витворених за помічю електро-магнетної цівки. Цього роду лямпи є нещадно тривалі й тані, а що найважніше, зуживають дуже мало дорогого електричного струму. До останніх часів істнували деякі перепони в одержанні білого світла при помочі цих лямп, та їх уже вдалось усунути, отже новий тип електричної лямпи покажеться незадовго на ринку.

РУМУНСЬКИЙ КОРОЛЬ ЗА СПРИЯТЕЛЮВАННЯ З БОЛЬШЕВИКАМИ

БУКАРЕШТ (Румунія). — Король Кароль цілковито одобрив заходи румунського уряду до підписання договору приязни з радянською Росією та договору про ненападення одної держави на другу з ґарантуванням теперішніх румунсько-радянських кордонів. Таким чином Бесарабія й інші українські землі будуть цим договором закріплені за Румунією, хоч можливо, що в договорі не буде згадки про них.

Король домагається також від премієра-міністра, щоби він умовив румунського амбасадора в Льондоні, Тітулеску, лишитися на своїй посаді, або приняти становище міністра закордонних справ. Та навряд чи тепер Тітулеску згодиться на пропозицію уряду.

ЗАГИНУЛА РАДЯНСЬКА СУБМАРИНА.

КОПЕНГАҐЕН (Данія). — Данський пароплав „Роберт Маєрск" затопив радянський підводний човен, що був на воєнних вправах на Балтійському морю, які переводилися під проводом італійського фашистівського пілота, Умберта Нобіле. Данський пароплав наткнувся на субмарину у повному ході. Корабель значно ушкоджений, а що сталося з залогою субмарини, докладно не відомо.

Большевики домагалися від капітана пароплава, щоби він до якогось часу не подавав відомости про катастрофу, бо це закороткий час уже друга субмарина, що загинула в Балтійському морю. Большевики хочуть сконфіскувати „Роберт Маєрск", який повернувся до Ленінграду для направи.

БАНКРОТСТВО ПОЛЬСЬКИХ ФІЛЬВАРКІВ.

ВАРШАВА (Польща). — На вересень призначено 1,200 фільварків до публичної продажі за неплачення процентів та чергових сплат за векслі. Крім того на весну призначено 1,500 маєтків на публичну продаж за тесаме.

Задовженість польських фільварків починається від 200 злотих і досягає часами кількох тисяч.

ВАЛЬДЕМАРАСА ВИПРАВДАЛИ.

КОВНО (Литва). — Бувшого премієра-міністра і диктатора Литви, проф. А. Вальдемараса, суд оправдав від закидів спроневірення державних грошей. Раніше його також звільнено від закидів державної зради.

Уже третій рік Вальдемарас приневолений мешкати під доглядом поліції в маленькому місточку, куди заслав його теперішній уряд, що захопив владу при помочі державного перевороту 19 вересня 1929 року.

МЕК ДОНЕЛД УЖЕ ПЕРЕОРГАНІЗУВАВ УРЯД.

ЛОНДОН (Англія). — На місця трох міністрів, що зрезиґнували з уряду, протестуючи проти знесення в Англії „вільної торговлі", вже призначено інші особи. Тепер уряд Мек Донелда ще більше скріпився членами консервативної партії.

Бувший премієр-міністер і лідер партії консерватистів, Стенлі Болдвін, заняв місце Сновдена як „Лорд Пріві Сіл", залишаючися рівночасно лордом-президентом кабінету міністрів.

ПОВСТАННЯ В МАНДЖУРІЇ ШАЛІЄ ДАЛІ.

ПЕКІН (Китай). — Американський та японський посол одержали повідомлення з Манджурії що повстання там розростається далі. В багатьох випадках до повстанців приєднуються частини реґулярної манджурської армії, якої жовнірі не задоволені з того, що їм затримано виплату утримання.

Також доходять відомости про великі шкоди, які завдають повстанці, та про випадки вбивства Японців. Тепер ще годі цілком уявити собі те, що робиться в Манджурії, бо звідти відомости приходять дуже скупо і їх суворо цензурують.

ГІТЛЕРІВЦІ У ВІДНІ.

ВІДЕНЬ (Австрія). — Австрійські фашисти влаштували зїзд у Відні. Вони наказали своїм членам прибути до Відня в найбільшому числі, щоб заповнити своїми брунатними сорочками вулиці „німецького Відня". Разом з тим соціял-демократи дали наказ своїм боєвим відділам також заповнити вулиці „соціялістичного Відня".

Уряд змобілізував усю поліцію й приготовився до втихомирювання якогонебудь заворушення. Всеж населення сподівається кривавих сутичок на вулицях Відня, до чого вже було прийшло, коли фашисти вітали на „Вест Бангофі" помічника Гітлера, Штрасера, що приїхав до Відня.

ЩЕ ЗЕМЛЕТРУС.

САЛЬОНІКИ (Греція). — 29 вересня знову відбулося коротке, але сильне потрясення землі на Халкійському півострові. Новий землетрус розвалив ще 200 будинків у шістьох селах. Навіть у місті Сальоніки в деяких будинках зявилися щілини.

Влада рахує, що від землетрусу потерпіли кількасот тисяч населення. Понад 20,000 людей тепер перебувають у страшній нужді, без даху над головою. Влада старається організувати харчову та медичну допомогу. Населення боїться мешкати в хатах, очікуючи дальших потрясень землі.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

УПАДОК ЛА ФОЛЕТІВ

У стейті Висконсин відбулися 20 вересня правибори, які мають велике значіння для американської політики. Коли в цілій просто Америці виборців огорнула тяжка апатія, у Висконсині велася завзята боротьба за виборчі голоси. Особливо цікава боротьба розігралася в нутрі републиканської партії. Ходило про номінацію на уряди губернатора стейту та федерального сенатора. За ці номінації побивалися два брати: дотеперішний губернатор Филип Ф. Ла Фолет та сенатор Роберт М. Ла Фолет. Вони є синами звісного сенатора Ла Фолета, що помер скоро після президіяльної кампанії в 1924 році, коли він був кандидатом так званої поступової партії на уряд президента Злучених Держав. Це була в американській політиці немала постать. Він потрафив за довгі роки своєї політичної діяльности ввести в життя довгий ряд поступових реформ, політичних і суспільних. Хоч він оставався в рамках републиканської партії, то все піддавав критиці політику партії та старався до самої смерти навертати партію на сторону своїх реформ. Він мав відвагу критикувати навіть політику федерального уряду в часі війни, коли, як звичайно, всяка критика пахне небезпечними наслідками.

Політику великого батька старалася продовжувати його родина. Його сини боролися за здійснення батьківських поступових ідей. Вісім літ удавалося його синам кермувати републиканською партією в стейті. Підчас теперішних виборів виступили вони з певними засадами оподаткування на допомогу безробітним; старалися вони переконати виборців, що для заради безробіттю треба наложити більші податкові тягарі на богатших людей. Проти цеї засади виступили противники з републиканської партії, які називали плян Ла Фолетів визиском богачів, та предкладали простий проєкт зарадження безробіттю: зменшити видатки на уряд. Ла Фолети закидали противникам піднешення плитких проєктів, які не вирішували справи тому лише, що вони можуть подобатися недумаючим людям. Прийшли правибори, і виборці великою більшістю голосів заявилися проти кандидатури Ла Фолетів. Кандидатами партії стали „правильні" републиканці, противні політиці Ла Фолетів. Ла Фолети лишилися майже поза партією, яку їх батько й вони піддержували довгі роки.

Нині „правильні" републиканці й демократи говорять про побіду своєї партії над Ла Фолетами. Чи мають вони чого тішитися, покаже будучність. Нині вже можна сказати, що які не булиб політичні похибки Ла Фолетів, їх діяльність внесла в републиканську партію багато пожиточних поправок.

НІМЕЧЧИНА ПЕРЕД НОВИМИ ВИБОРАМИ

(Кореспонденція з Европи).

Німецький парлямент, вибраний в липні, розвязано декретом президента 12 вересня. Яка величезна зміна сталася протягом одного тільки місяця в Німеччині! В липні німецька фашистівська партія під проводом Гітлера головний удар направляла проти „марксизму" — отже проти соціялдемократів та комуністів. Але з неменшим завзяттям гітлерівці воювали проти католицької партії (центрум), яку Гітлер називав „чорною чумою" і проголошував за підозрілу для чистого „расовового ґерманства". Перед виборами Гітлер потайки і явно піддержував „правительство баронів" на чолі з Папеном і Шляйхером. Папен зі свого боку виконував головні вимоги Гітлера. Він розвязав попередній парлямент у Німеччині, усунув соціял-демократичне правительство в Прусії, дозволив фашистівським „штурмовим відділам" носити брунатні сорочки і т. і.

Після липневих виборів, які дали партії Гітлера більше як третину послів у парляменті, був момент, коли здавалось, що два протипарляментарні напрями — фашисти й „барони" — між собою порозуміються та будуть спільно правити Німеччиною. Але Гітлер перецінив свої сили й помилився. 13 серпня він у присутности президента Гінденбурґа домагався для своєї партії **„всієї влади"**. Старий фельдмаршал відмовився передати владу Гітлерови. День 13 серпня привів до цілковитого розламу німецького націоналістичного фронту. Від цього дня для Гітлерової партії головним ворогом став кабінет Папена.

При кінці серпня гітлерівці хотіли зробити демонстрацію своїх військових частин проти правительства Папена. Відповідю на це був берлінський похід більше як 150-тисячної армії „Сталевий Шолом", що має своїм почесним головою президента Гінденбурґа. Провідники німецького правительства, Папен і Шляйхер, знають добре, чому Гітлер зібрав на виборах до парляменту 14 мілионів голосів: бо Гітлер обіцяв визволити Німеччину від плачення контрибуції державам Антанти і добитися рівноправности для німецької держави з іншими країнами. Ображене **національне почуття** — ось що головним чином пігнало маси до партії Гітлера. І тому Папен та Шляйхер уживають усіх сил на те, щоб уже тепер осягнути найбільше успіхів у заграничній політиці й таким чином відвести воду з Гітлерового млина на свої власні лотоки.

Можна зрозуміти всю лють, яка охопила німецьких фашистів проти їх недавніх спільників, Папена та Шляйхера! На господарській нараді німецьких фашистів у Мінхені один із провідників цієї партії, Штрасер, зазначив: „Є небезпека, що наші головні ідеї **перехоплять інші** й здійснять їх з недостатніми засобами абож навіть сфальшують, перекрутять і відсунуть їх на бічний шлях". („Фелькішер Беобахтер" 7 вересня 1932 р.). Гітлер іде ще далі в своїх обвинуваченнях проти „правительства баронів". Він почуває, що його **одурено**, й говорить про „дідичне пролазництво реакції" (Ербшляйхерай — натяк на імя Шляйхера). Берлінський фашист Ґеббельс, „права рука" Гітлера, пише про правительство Папена: „Вони легідненько лягають у те ліжко, яке **ми** послали. Вони сідають за стіл, що **ми** накрили, і призначають нам смирну ролю бідняка, який мусить задовольнитися „крихтами, що падають зі стола"... Ґеббельс закидає правительству Папена-Шляйхера, що воно хоче кличами Гітлерової партії переманити до себе маси, які голосували за фашистів.

З острахом поглядають провідники німецького „націонал-соціялізму" на нові вибори до парляменту. Партійна машина потребує великих коштів; Гітлерова партія дуже задовжена: цеж не жарт — удержувати 400-тисячну приватну армію. Якраз після розриву Гітлера з Папеном німецький капітал перестав давати гроші націонал-соціялістам. Німецька біржа, фінансовий і промисловий капітал з усієї сили підпирає „правительство баронів": капіталістам уже не треба Гітлера.

Взявши це на увагу, зрозуміємо, чому німецькі фашисти в своїй боротьбі проти правительства Папена вже майже покинули грати на націоналіних струнах і тепер ідуть навипередки з комуністами в агітації проти „капіталізму, буржуазії, феодалізму, реакції" й т. д.

Програвши на націоналістичній частині своєї програми, німецькі „націонал - соціялісти" пробують виграти на соціялізмі. Тому читаєте в пресі німецьких фашистів заяви, що „капіталізм перешкаджає поступови", протести проти „клясової держави" та проти „панів у циліндрах і редінґотах". Історія заграла з „націонал-соціялістами" веселу комедію. В тім моменті, коли вони хотіли вже скинути з себе додаток „соціялісти", їм доводиться хапатись за соціялістичні кличі, як за єдину майже дошку порятунку. І це ще не все: **німецьким фашистам, що домагаються для своєї партії диктатури в державі, довелось виступити в парляменті в ролі оборонців демократичної конституції.**

Німеччина й цілий світ стоїть перед загадкою: що покажуть нові вибори? Гітлер загрожує, що „при нових виборах наші противники зможуть дещо пережити". Але покищо силу в руках має правительство, поставлене Гінденбурґом. Нові вибори напевно не дадуть перемоги Гітлерови, бо все німецьке націоналістичне міщанство, яке йшло під його прапорами, відразу відвернеться від нього, коли він почне проповідувати клясову боротьбу насправжки.

Робітничих мас Гітлер своєю новою політикою не може повести: **у політиці клясової боротьби соціял-демократи й комуністи сильніші за фашистів.** Можна напевно сказати, що почнеться втеча мас від Гітлера: одні підуть до Гінденбурґа-Шляйхера, праворуч, інші наліво — до соціял-демократів та до комуністів.

Нові вибори принесуть великі зміни саме в **правому крилі** німецького політичного фронту. На це покладає надії теперішнє берлінське правительство, що спирається на леґендарну популярність президента Гінденбурґа.

К. П.

STATEMENT OF THE OWNERSHIP, MANAGEMENT, CIRCULATION, ETC., REQUIRED BY THE ACT OF CONGRESS OF AUGUST 24, 1912,

Of "Svoboda", (Liberty) Ukrainian newspaper published DAILY at Jersey City, N. J., for October 1, 1932.

State of New Jersey, County of Hudson.

Before me, a Notary Public in and for the State and county aforesaid, personally appeared Peter Macheyowsky, who, having been duly sworn according to law, deposes and says that he is the business manager of the "Svoboda", and that the following is, to the best of his knowledge and belief, a true statement of the ownership, management and the circulation, etc., of the aforesaid publication for the date shown in the above caption, required by the Act of August 24, 1912, embodied in section 443, Postal Laws and Regulations, printed on the reverse of this form, to wit:

1. That the names and addresses of the publisher, editor, managing editor, and business managers are: Publisher: Ukrainian National Ass'n, Inc., 83 Grand St., Jersey City, N. J. Editor: Emil Revyuk, 83 Grand St., Jersey City, N. J. Managing Editor: Luka Myshuha, 83 Grand St., Jersey City, N. J. Business Manager: Peter Macheyowsky, 83 Grand St., Jersey City, N. J.

2. That the owners are: Ukrainian National Association, Inc., Fraternal Order: Nicholas Muraszko, Pres. & Trustee, 852 Clifford Ave., Rochester, N. Y.; J. Kashtaniuk, Rec. Sec. & Trustee, 83 Grand St., Jersey City, N. J. B. Levczyk, Treas. & Trustee, 48 Washington Ave., Elizabeth, N. J.

3. That there are no bondholders, no mortgagees and no other securities.

5. That the average number of copies of each issue of this publication sold or distributed, through the mails or otherwise, to paid subscription during the six months preceding the date shown above is 16,500 per each issue.

PETER MACHEYOWSKY, business manager.

Sworn to and subscribed before me this 30th day of September, 1932.

HARRY JEWUSIAK, Notary Public

(My commission expires December 7, 1933).

ВИХОВАННЯ ЧИ ОСВІТА

Виховання, чи освіта — ось проблема, що хвилює тепер педаґоґів цілого світа, а головно тих педаґоґів, які, тримаючи в руках державну владу, відповідають перед своєю нацією за долю будучих поколінь.

В минулім столітті такого питання майже не підношено. Всі вірили у виховну силу **освіти.** Держава мала дбати лише про те, щоби впровадити цю освіту в якнайширші кола народу через безплатну й обовязкову народню школу. Школа мала давати лише знання; вихованняж лежало цілковито на родині, а в деяких країнах ще й на церкві. Відповідно до того урядова інституція, яка дбала про поширення знання серед населення, називалася міністерством **освіти.**

В післявоєнних часах відношення до школи радикально змінилося. В большевицькій Росії, совітська влада відразу стала на шлях не „освіти", а „виховання". Вона визнала й проголосила, що освіта лише тоді дає бажані наслідки, коли вона приходить на відповідно підготований, „виплеканий" ґрунт. Перш за все треба, мовляв, виховати в молоді, **починаючи від найменших років,** комуністичний світогляд, а вже потім можна давати й освіту, — бо освіта є лише засобом у боротьбі вже сформованих світоглядів і характерів.

Слідом за большевизмом пішов і фашизм. Фашистівський італійський уряд вже в перших роках після опанування влади недвозначно виявив своє відношення до проблеми „освіта, чи виховання", переіменувавши міністерство освіти в міністерство виховання.

Раніше (як писав з цього приводу один італійський публіцист) — справа була досить проста: треба було виготовити лише певну скількість учителів з дипльомами і сказати їм: — „Навчайте, як хочете, і що хочете, щоб лише ви не виходили поза межі ось цеї програми. Ту чи іншу історичну подію ви можете освітлювати, як хочете — неґативно чи позитивно, щоби лише діти про неї знали, що вона була. Школа не має завдання формувати світогляди й характери, — вона має лише забезпечити учням певну скількість знання й поглядів. Зрештою все це належить до особистих поглядів кожного; навіть мораль, навіть суспільство, навіть батьківщина".

Фашистівський режім повстав рішучо проти такого „релятивізму" в школі. Він визнав, що існують речі, про які не може бути двох поглядів, — і серед них перш за все поняття батьківщини — абсолют, щодо котрого не може бути жадних вагань і сумнівів. Поруч культури він ставить характер; поруч освіти — виховання моральне, громадське й фізичне. Зрештою сама освіта, навчання набирає в фашистівському режімі особливого значіння.

„Для нас, говорив міністер виховання Джуляно в парляменті, — навчати — значить збуджувати більшу енерґію думки, і, відповідно до того, всяка форма виховання, що сприяє збільшенню духової енерґії, є навчанням. Тому навіть фізичне виховання (в Італії існує Академія фізичного виховання, розрахована на 500 місць), не є фактично лише фізичним, бо хоча, на перший погляд, видається, ніби воно піклується лише про дисципліну мязів, то в дійсности воно є скероване на виплекання сили волі й швидкости в вирішенню, і навчає дивитися в обличе дійсности та привчає до почуття обовязку й посвяти".

Але, скажуть мені, большевицький і фашистівський режім є режімами авторитетними, що виключають свобідний прояв усякої індивідуальности, тому натурально виключають вони й вільне навчання. То погляньте на демократичну „свободолюбну" Францію. Саме цього року, не вважаючи на свої антифашистівські настрої, Франція пішла слідом Італії та перейменувала своє міністерство освіти в міністерство виховання.

„Змінюючи назву, — пише з цього приводу французький журнал „Де Мойс" — міністерство проголошує своє бажання перебрати на себе частину тих обовязків, які досі лежали на родині. Школа мала би бути все більше „малим храмом згоди", що його Република вибудовує в найменших селах. З цих малих храмів згоди, до яких входять однаково діти буржуазії й діти селян та робітників, виходитимуть громадські діячі, виховані для корисної суспільної діяльности".

Таким чином, як бачимо, і найдемократичніша Франція не вважає більш можливим залишити дітей щодо виховання на призволяще долі та випадкових впливів. І мабуть має рацію, бо характер і моральні звички формуються з перших років існування, і якщо ці роки пройдуть безплідно чи відемно, марно галасувати про потребу характерів у громадському житті: горбатого хіба могила виправить...

Евген Онацький.

ШТУЧНИЙ МУЖ.

(Народня казка).

(4)

Панні ся промова дуже подобалася. Та вона не думала, що там, де природного цвіту так богато, хтось прийде ущасливити її справжньою рожею.

— Яка гарна! — вона крикнула, сплеснувши з утіхи руками. — Які то нині гарні річи люди годні зробити з паперу і з шовку. Яка свіжа! Яка мягка! Цілком, неначе правдива. Могла би неодного здурити! Спасибі вам. Сердечне спасибі. Ви зробили мені милу несподіванку.

— То не штучна рожа, — промовив пастух. — Вона штучна хіба тим, що не сонця промінь ростив її а промінь вашого ока. Зрештою, то цілком природна рожа.

— Що ви кажете?! — дівчина крикнула. — То не штучна рожа з оксаміту із шовку? То жива, звичайна троянда, яка росте скрізь між живоплотами? І такий то квіт ви важилися принести мені? Мені, сюди, аж до замку?!

Кинула квіт на землю, подоптала і сердита побігла до своїх світлиць.

Коли Кагукало вернувся на пасовиско, побачив Качора лежачого горілиць з розложеними руками, з розчепіреними ногами. Приступивши до нього, старий пастух сказав:

— Я вже назад.

Не рухаючися з місця, не змінивши позиції, Стефан спитав:

— Ну, як там пішло? Рожею дуже втішилася? Не питала, хто післав?

— Рожу кинула на землю і подоптала ногами, бо вона не була з шовку, — відповів Кагукало. — Її розсердило те, що то був цвіт живий, правдивий і справедливий.

— Що-о-о?! — крикнув Стефан, схопившися на рівні ноги і витріщивши очи.

Кагукало розказав, як то було і додав:

— З тобою було би мабуть сталося так, як з тою рожею, бо й ти живий, не з шовку, або з паперу.

— Те, що вона відкинула квітку, себто й мене, мене не сердить, — сказав Стефан. — Колись вона назад піднесе. Та тим я журюся, що в такім чудово-ангельськім тілі жиє душа така погана, що штучні квіти волить, як живі. Та кажу, друже... Колись згадаєш мої слова. Прийде пора, що я душу тої замкової панни порозтягаю так, як кухарка розтягає тісто на штрудель. Тепер я вже не буду жартувати. Я вже рішучо важу на ту прокляту чудово-гарну дитину!

— Ти вперед закинь пару гачків, заки сам наставишся, — радив йому Кагукало. — Пішли їй яку пташину. Такими дурничками можна всяку дівчину приєднати до себе.

— Хіба райського птаха треба би їй післати.

— У нас посилається те, що у нас росте. У мого сусіда є чижик. Його хлопці вибрали гніздо чижика. Один пуцьвірок виховався і тепер співає ріжні гарні пісоньки. Я того чижика виторгую від хлопців за яку дурничку. Як хочеш, то пішли твоїй красуни.

Старий пастух справді видурив чижика разом з кліткою і пішов до замку. Вже на мості через фосу перед замком дорогу заступив йому вуйко панни. Хотів виглядати сердито, та виглядав смішно нещасливо.

— Слухай, ти, старий! — промовив до Кагукала — твої кроплі не ділають.

— Що, що? — спитав пастух.

— Твої кроплі ні троха не помагають.

— То для мене загадка.

— Не ділають... ходи сюди ближче!

Вуйко затягнув пастуха до кута за брамою і шепнув йому до вуха:

— Вчора я хотів поцілувати одну дівку від коров. Дівка погладила мене, та засильно.

Вуйко погладився по лици. Пастух зрозумів, як то дівка погладила його засильно.

— Достойний пане! — промовив Кагукало. — Я вас перестерігав, щоби брати денно не більше як одну краплю, бо та есенція дуже сильно ділає. Ви мабуть брали більше, як одну краплю. Не диво, що рука дівки мала таку силу, що була так гостро натягнена. Вона справді, так як ви помітили, тільки погладила вас. Не її була вина, що ви брали більше як краплю.

— Так? А я дурний гадав, що вона бє мене, і я втік від неї... Що ви маєте в тій клітці?

— В клітці маю пташину, дуже штучне звірятко.

— Не далиб ви се моїй сестрініці? Вона такі річи дуже любить. Перед роком був у нас Циган і також мав такі річи, що грали. Одно, як не помиляюся, то се був соловій, котрий раз коло разу кричав: „Гарна Гальшка!" Ми купили се і панна розкошувалася тим соловейком цілими днями і ночами. Та одної днини приїхав її жених. Він був дуже заздрісний. Коли вчув, що птах кричить „гарна Гальшка", він птаха розбив на дрібні куснички.

Щоби про того жениха щось більше довідатися, Кагукало замітив:

— Ясна панна мабуть воліла того жениха, як деревляного птаха.

— Навпаки. Дала йому гарбуза, саме за те, що розторощив їй птаха. Вона сказала, що коли деревляна пташина коло неї може бути для нього небезпечна, то хіба дуже мала вартість такого жениха. Моя сестрініця дуже розумна дівка!

Надійшла панна і Кагукало дав їй клітку з чижиком. Панна дуже втішилася. Коли побачила, як зелений птах в клітці скаче і літає, коли почула його веселе щебетання і цвірінкання, вона сказала:

— Ся пташина ще краща, як була тамта! Отся така гарна і чепурна, що могла би неодного здурити. Неодин погадав би, що то живий птах.

— Його рухають пружини? — спитав вуйко.

— Чи його треба накручувати? — спитала панна. — Ви самі зробили його, старий? Що жадаєте за нього?

Кагукало вже знав, що відповісти. Руки склав навхрест на грудях, склонив голову і промовив:

— Сю пташину посилає вам ліс, ясна панно! То було мертве дерево. Ліс дунув у те дерево духа, так як іншим, та птах таки не ожив. Аж коли ліс дунув у нього слово Гальшка, патик ожив, став пташиною. Від тої хвилі скаче і співає.

— Як?! — панна крикнула. — Ожив? І то тільки звичайний птах з ліса? Тьфу!

Кагукало взяв клітку і зажурений пішов. Коли з кліткою прийшов до Качора, сей спитав:

— Не приняла птаха?

(Дальше буде).

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Mary Kozyra, Chicago, Ill. — Дякуємо за допис, але не можемо його помістити, бо про цю саму справу вже поміщено допис, поданий P. D. S.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Відділ 204 повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в четвер, 6. жовтня ц. р. в годині 8.30 вечір, в У. Н. Р. К., 46 Ст. Маркс Пл. Всі члени мають явитися на зборах та вирівнати свої залеглі й біжучі членські вкладки. При тім повідомляється членів, що нова адреса секретаря відділу є: 341 E. 6th St., New York City. — М. Влизнак, секр.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

THE UKRAINIAN CHURCH.

In the "Svoboda" of September 16, Thomas Flora of Chicago wrote an article to the above paper which is very interesting to American-born Ukrainians, and it any one with common sense would read this article, he would agree with me that Mr. Flora did not have the slightest intention of insulting any broad-minded Ukrainian priest in America or elsewhere. Mr. Flora touched just some of the reasons touched just some of the reasons as to the cause of why young Ukrainians are not going to church. In order to get American-born Ukrainians to go to church, the priest must be modern and must agree that the old days and systems are passed, and in delivering speeches he must use the new way, not call his parishioners drunkards, and tell them every Sunday the same old story because he has no other thing to talk about. Mr. Flora mentioned in his article about a priest attended a University several hours each week and the knowledge he aquired he used to project his work among his parishioners. Of course, this priest believed that education was the only way to broaden his mind and that of his parishioners. I agree with Mr. Flora that our priests should deliver at least the speeches in English, but 95% of the priests will object because it's too much like work to learn the English language. To use an example, I'd like to call to your attention the article in the Svoboda, of September 23, page 3, under the heading "The Ukrainian Church". In this article, the writer, a priest, states some objections to Mr Flora's article. He opposes especially Mr. Flora's opinion that our priests should talk in the churches about baseball, movie actors, etc. Mr. Flora mentioned this only as examples He did not state that they should talk about baseball, but he did say that not many of our priests understand baseball, which is true enough. I know a priest, a Ukrainian Catholic priest, who was in Wilkes-Barre. Every Saturday he would go to the market to buy a duck for a Sunday dinner, but he didn't know the difference between the words "duck" and "dog," so he tried to invent a new English word for the dictionary. He approached the proprietor and asked: "Mister, have you got a kachkis?" He was lucky that the man was a Jew who understood the new word. So it is only natural for priests of that type to object to the English language.

In the fifth paragraph, the priest, who refuses to give his name, writes, that the younger Ukrainian generation goes to school and starts to learn something, but doesn't finish and the priest cries that the American Ukrainians have good positions or business and making money, and he is calling us, Americans, the biggest ignorants in the world. In order to sustain his claim, he states that some one put up a question in a university of Pennsylvania, "When was Aristotle living?" but he didn't mention where this university is located and who put this question. He goes futher telling us about a banquet in London, that at this banquet there were prominent Americans at the table and that when the talk started on educational subjects, the Americans didn't know a thing about said subjects. They only sat and scratched their necks. If they would talk about Babe Ruth, they would know plenty, but about education—not a thing. In conclution of his article he stated that Mr. Flora wants to bring such American ignorance to the Ukrainian Church.

I would like to ask this priest if he meant with all his heart what he wrote, or if he is only bluffing. If he meant it, I wonder if he ever heard of Lincoln, Washington, Franklin, Edison and other Americans who made the things which he has possible. I wonder if they were ignorant, too. We, American Ukrainians, are taught in American schools and are following in their footsteps. I feel that only ignorant person will call another person ignorant and call us crabs. I don't believe, however, he meant what he wrote, or he would sign his full name.

Frank Boyko,
Wilkes-Barre, Pa.
September 24, 1932.

—o—

НЕВИДИМА ІРЛЯНДСЬКА АРМІЯ.

Ірляндська републиканська армія, що є і була найбільшою опорою й піддержкою ірляндського національно-визвольного руху, була основана в 1913 році. Провідником цеї армії є Мек Брід. Ширшому загалови є знані тільки провідник та кілька вищих старшин. Сам Мек Брід, верховний командант, хоч ще молодий, „Айріш Ріпобликен Армі", сидів уже пять разів у вязниці. Не має ще навіть і трицять літ. Вже як пятнацять-літний хлопець брав участь у революційному русі, і є знаний як переконаний революціонер. Його батько воював яко хлопець з Бурами в Африці проти Англії й після багатьох подвигів застрілили його Англійці. У їх родині це просто традиція. Вони не тільки що не бояться небезпек, а ще й вишукують їх!

В початках мала ірляндська армія у своїй розпорядимости тільки малу скількісвь зброї і ручних ґранат. Ці була найбільша тайна організація світа. Сьогодні справа з її вирядом представляється цілком інакше. Вона так досконало зорґанізована, що може бути змобілізована в кількох годинах. Розпоряджає наймодернішою зброєю.

Ірляндська армія не визнає ніякої ані політичної, ані господарської програми. Ірляндська армія воює тільки за свободу і незалежність Ірляндії.

Уживає ірляндська армія тут і там насильства, що перечить законам, але всі свої вчинки оправдує поступованням противної сторони.

В останніх десятьох літах була ірляндська армія дуже суворо переслідувана. Однак сильна акція викликає ще сильнішу реакцію. Командантови армії, Мек Брідови напр. закидали вбивство міністра справедливоети, О'Ґиґинса. Хоч він мав сильне алібі, що в тім часі був у Парижі, посидів собі довгенько.

В армії панує строга дисципліна. Поодиноким членам не вільно вимірювати кари противникам. Завсіди це діється за дозволом найвищої команди.

Найцікавішою сторінкою ірляндської армії є удержування армії. Це вимагає величезних капіталів. Ірляндська армія була заложена без капіталів. Зброю постарав собі кожний сам, службу виконують зовсім безплатно — факт подиву гідний в добі вибуялого матеріялізму.

Як бачимо, не загинули й тепер ідеї й ідіали. Громадяни Ірляндії приносять свої жертви батьківщині далі безкорисно, з небуденною посвятою, ведені ідеалом.

Я.

—o—

УКРАЇНСЬКІ ДІТИ, НА ДРУГЕ ЛІТО ДО УКРАЇНСЬКОГО ТАБОРУ!

Недавно був поміщений у „Свободі" опис, як менше більше виглядає життя в пластовому таборі. Нераз я вже думав над тим, чи не можливо булоб і головно, чи не добре булоб, щоб і українська молодь Америки бодай у малій скількости їздила до табору. Подумайте, ті, що вам лежить на серці виховання ваших дітей, і що могли би ви післати, а я хочу подати, як це можна перевести.

Так як цього року, так і на другий рік відбудеться на Закарпатті знов український пластовий табор. В прегарній місцевости, в горах, над гарним потоком, де повно мінеральних вод і де незвичайно все дешеве. За нецілих спов на 35 центів денно дістане ваш хлопець, чи тівчина повне удержання зі смачним, здоровим харчем. Чи не буде це для вашого хлопця нечувана розкіш, памятка і одна з найщасливіших хвилин цілого життя, коли він на хвилину забувши американські хмародери буде любуватись видом величавих наших Карпат, коли місяць погостить під шатром, разом з веселими хлопцями зі всіх земель України, на лоні матері природи.

Чи не хотілиб ви зробити своїм дітям один раз в літі таке добро. А яка користь з цего булаб! Хлопець і світ побачив би і повчився би дечого, і головно: приїхав би назад до вас здоровий, веселий, осмалений сонцем, і з українською душею і серцем.

Технічно можнаб це перевести в той спосіб, що кілька хлопців, хочби з ріжних місцевостей, моглоб разом їхати. Зрештою сюди і так їдуть у тім часі люди. Що далеко, не бійтесь. Пластуна самого можна пускати на полудневий бігун і він дістанеться там. Пишу так скоро, заздалегідь, щоб родичі і хлопці мали час подумати, застановитись над тим і підготовитись. Якщо хтось мав би якісь запити, хай їх пішле на адресу редакції.

СКОБ!

Нитка,
Прага 4. IX., 1932.

—o—

ГОТУЮТЬСЯ КОРИСТАТИ З УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТИ.

З великим зацікавленням прочитала я в „Свободі" про відношення німецького провідника до майбутньої української держави. Бачу, що він як далековидючий провідник уже заздалегідь виготовлює пляни, які зближили би українську державу до Німеччини. Словом, сватається до України. І вірить у її світле майбутнє.

Прочитавши те, згадала я ще за те, що сама бачила, а що хочу розповісти:

Знаю я одну жидівську родину, в якої працює наша українська жінка. Якось відвідала я ту родину і на моє велике здивування завважала, що наша жінка говорить до двох малих жидівських хлопців по українськи, та що ті хлопці по українськи їй відповідають. Правда, що не дуже то була добра українська мова, але була. Зі здивуванням питаю Жидів, чому наша жінка говорить з їх дітьми по українськи, коли могла би говорити з дітьми по американськи. А вони відповідають, що самі наказали українській жінці говорити з дітьми тільки по українськи. Я далі почала розпитувати, бо то мене дуже зацікавило, коли вони мені сказали, що хлопці будуть вчитися ще й писати і читати по українськи.

На мої здивовані запити вони мені відповіли, що думають, що як повстане Україна, то їх діти будуть могли вернутись на ту землю, звідки і вони походять, а що найважніше: будуть могли провадити з Україною бизнес з Америки, а може дістануться до якоїсь урядової служби в консуляті, чи в українськім посольстві, або де в якій торговельній місії.

Отой правдивий факт наводжу тому, бо він дає багато до думання родичам наших, тут роджених дітей. Бо я все-таки бачу ще велику байдужність у наших батьків до української школи, до того, щоби подбати за те, щоби дитина навчилася української мови, по українськи писати і читати і щоби пізнала нашу історію та наші змагання.

Коли я питалася нераз родичів, чому не посилають дітей до українських шкіл, то стрінулася дуже часто з тим, що затяжко дитину посилати до двох шкіл, бо це забиває дитині голову і вона туманіє.

Це свята правда, що в нас є багато таких людей, що думають, що дитина з науки туманіє. А мені здається, що нічиї діти так не дармують в Америці як наші діти. Бо по шкільній науці нічого не роблять, а тільки вганяють по вулицях і студіюють, але тільки вуличне життя.

Таж пригадаймо собі наші власні шкільні літа в старім краю. По місточках то вже від другої кляси вчили нас трох мов: німецької, польської й української. І це нас не перетомлювало. А вернувшись до дому кождий з нас мав щось до роботи в хаті. І ніхто від тої роботи не туманів.

Або погляньмо на дітей богачів, котрим ми так часто завидуємо. Я тверджу, що наші діти жиють розкішніше ніж діти богачів. Бо тут не є рішаючим, що дитина зїсть, в якій хаті спить та як вбрана. Під тим оглядом наші дітиназагал не розкошують. Але не забуваймо, що для дитини це байдуже. Вона щоби могла вганяти бездільно, то може спати на твердій постелі й де попало. І щонебудь зїсть. І воліє в лахміттю ходити, щоби тільки не заставляв її ніхто вважати на себе і чисто ходити, а давав волю до схочу нагулятись.

Та діти богачів мусять у молодім віці нераз тяжко працювати. Їх учать кілька мов, музики, співу, ріжних спортів і т. п. Скаже дехто, що це розривка. Але не забуваймо, що це, що приходиться дітям виконувати точно й обовязково, не є для них розривкою.

Знов інші родичі не хочуть „перемучувати" дитину наукою української мови, бо, мовляв, най собі погуляє замолоду.

На мою думку таке поступовання не є добре. Дитину треба приготовляти до життя. Інакше вона буде пізніше нарікати на родичів ціле життя.

І тому не треба легковажити собі й своєї рідної мови. І треба вчити її хочби з того розумовання, яке привело жидівську родину вчити своїх дітей по українськи. І треба глядіти в будучність України принаймні так, як глядять на неї Гітлер. А думаючи про те, думаймо й про наших дітей в Америці, для котрих майбутнє України може принести багато особистих користей. Бо сам ідеал лишаю уже на боці. А до того майбутнього треба тих дітей підготовити тим, що заставиться їх замолоду навчитись української мови й історії України.

Анастасія Рибакова,
Филаделфія, Па.

Суддя (до злодія): Що маєте на вашу оборону?

Обвинувачений: Мене обвинувачують у крадіжі золотого годинника. Це подвійна неправда! Поперше, я не вкрав годинника, а подруге, цей годинник не був золотий...

Денис **Пирч.**
(Ню Гейвен, **Конн**).

ПО АМЕРИКАНСЬКИ

Семен Парищин був собі парубок хоч куди, перший у селі, а його Настя також красуня, що їй пари не було. Любилися, кохалися тай собі співали:

А ти знаєш орати,
А я знаю жати,
Та як ми ся поберем,
Будем ґаздувати,

Тай таки й побралися. Але прийшлось ґаздувати, та не було на чім. Семенови по батьках осталась тільки одна хижина з двома, чи трома шматками поля, а в Настиної мами також була тільки мала хатчина з огородцем.

Але Семен не був із тих, що то не знають собі ради дати. Лишає свою молоденьку жіночку при матери, а сам в Америку. Зароблю, каже, грошей і таки будемо ґаздувати.

Робить Семен у пенсилвенійських залізних фабриках і кождий цент, що заробить, до дому посилає. А Настуня з мамою ґаздують, і то добре ґаздують. Вже й нову хату виставили, будинки господарські поклали, тай чимало поля накупили. А Семен лиш гроші заробляє та їм посилає.

І все йшло якнайкраще й у найбільшім порядку, аж нарешті на Семеновім небосклоні почало хмаритись. Пише його Настуня, що маму вже Бог покликав до себе; вже її нема. Не стало вже того ангела хранителя, що її стеріг як ока в голові. Осталась тепер самісінька сама Настуня, як та гарна квітка, що собі росте при дорозі, тай хто хоче, може її зірвати.

І пише вона Семенови листи за листами, щоб скорше приїжджав до дому, бо вона сама не дасть собі ради. Вже, каже, є на чім ґаздувати, тільки ґазди нема.

Семенови, що правда, хотілося чимскорше до Насті, але шкода йому було й добру роботу покидати. Добра, каже, нагода заробити центи, які можуть колись придатися.

Постривай ще трошки, відписує Семен дружині, та якось там помагай собі сама, а я зароблю більше грошей, то незабаром приїду.

І так відтяглося ще більше як рік, а Семена як нема, так нема. Та й Настя вже перестала писати.

Нема ніякої чутки від Семенової дружини. Стало тихо, як перед бурею. Аж нараз каже йому один краян, що його Настя щось не добре походила в старім краю. І це Семена так розлютило, що відразу дав тому краянови поза вуха. Як він смів йому таке говорити? Це брехня!

Але люди гудуть та гудуть. А звичайно, звідки куриться, там мусить і вогонь бути. Та й Семен вже зачав щось недоброго предчувати. І так тяглося ще якийсь час, аж вкінці дістає він зі старого краю листи від його тети, котра жила на другому селі, що його Настя повила сина.

От тобі й на! Семен з жалю вже не знав, що робити. Це для нього був грім з ясного неба. Але, завдяки свому твердому характерови, він не впав на дусі. І, щоб забити журу, то замісць до килішка, як це інші роблять у таких випадках, він зачав заглядати до книжки. Взявся до читання пожиточних часописів та книжок і, як то кажуть, набирав розуму. Навіть у вечірну школу записався й вчився по анґлійськи. Та при тім стикався з культурними людьми. А, як пословиця каже, що з яким пристаєш, то таким ся стаєш, то й Семен став культурною людиною. А до роботи, як і перше, ходив, центи зберігав, але Настуні вже не посилав.

І так тяглося щось більше як рік, аж вкінці фабрики перестали робити. Семен тоді, наладувавши два великі куфри веяким американським добром, купує шифкарту й, що буде, то буде, їде до краю.

Приїхав до свого рідного села в саму неділю під вечір. Зближається до свого обійстя й пізнати не може. Гарна велика хата з усякими господарськими забудованнями, як би який фільварок. Видко, добре ґаздівство. Недаром говорив йому в сусідному селі Жид, коли по дорозі вступив до коршми випити склянку пива, що Семенова Настя, бо так її всюди люди називали, „йому невроки мудре й велике ґаздиня". Хатні двері були отворені, але в хаті не було нікого, тільки маленька дитина бавилась на долівці з котиком. В середині хата чистенька й гарно прибрана, що на Семена зробило приємне враження. Також і дитина чистенька й гарна, й Семен не міг витримати, та бере її на руки. А Настя якраз тоді входить до хати. І як тільки побачила Семена, то в крик: плаче, заводить на цілу хату.

„Цить, Настуню, що з тобою, таж я тобі нічого не роблю, відзивається лагідно Семен. То ти так мене витаєш? „А вона йому тоді в ноги.

„Жінко, що робиш, та не понижуй себе так", каже Семен. „Це правда, що ти завинила, та бо і я завинив, ще може більше від тебе, бо зіставив тебе саму між хижаками". І, кажучи це, обняв її й поцілував сердечно, так як це було тоді, коли прощався з нею, їдучи до Америки заробити гроші.

„Ну, а тепер", каже Семен, будучи вже в веселому настрою, „вари, жінко, вечеру, бо страх їсти хочу".

І як Настя, успокоївшися трошки, порається коло вечері, то Семен тимчасом виниmає з куфра всяких забавок для хлопчика й дарунків для Насті. Дитина тішиться, а Настя аж плаче з радости.

І так на небосклоні Семена знов вияснилося й засвітило сонце.

На другий день запрошує Семен своїх сусідів до себе, щоб їх погостити, або, як то кажуть, на привитання. Дивляться сусіди на Семена, як він держить дитину на руках і підгопкує нею, та лиш здвигають плечима з подиву. А до того ще в Семеновій хаті спокій і весело. Таж вони цього ніколи не сподівалися! Тибо і якжеж це?

Бувало наш хрещений народ не так поводився з заблудшими жінками. А то вхопить християнин жінку, забе коси до лавки й, винувату чи невинувату, бє мокрим мотузом, мордує, катує й тільки слухає, чи ще дихає. Нещасна жінка кричить, аж до неба чути, благає ратунку, а сусіди тільки підсміхуються та ще притакують: „А добре їй так, так їй треба!" Ну, звичайно, звірюки.

Та як заговорило було ціле село за Семена й Настю, так і перестало. Навіть найбільше язикаті баби замовкли. А Настя з Семеном ґаздують собі, що аж їм люди завидують, і почуваються щасливими.

— Значить, вам це нітрохи не шкодить, що ваша жінка має любовників?

— Так, молодий чоловіче, в моїх літах це для мене товариство.

З УКРАЇНСЬКОГО РУХУ В МАНДЖУРІЇ.

(Інформації з російської манджурської преси).

З російських харбінських часописів „Рупор" і „Гун-Бао" довідуємося про „Зібрання Українців для обміркування своїх біжучих справ і виборів уповноважених". Зібрання відбулося „з дозволу влади, в неділю, 17. липня, в 4. год. дня, в помешканні ґімназії Достоєвського, Новоторгова 37". Скликав зібрання „Ініціятивний гурток" за підписом Е. А. Літинського.

На зібрання явилося понад 90 осіб. Головував інж. Кулябко-Корецький. Він подав до відома зібраним, що влада відмовилася затвердити статут „Української Громади в Манджурії", бо в Манджу-Ґо ще нема законів про зібрання і союзи. Проте Українці дістали дозвіл вибрати уповноважених для заступництва своїх інтересів. Крім виборів на порядку дня стояло питання долі „Українського Клюбу".

Це питання викликало полеміку, бо чимало присутніх домагалися, щоб тільки бувші члени Клюбу старалися про повернення будинку. На згадку про культурно-просвітню секцію представники Т-ва „Просвіта" завважали, що і без тої секції Клюбу переводиться значну працю.

Проф. Никифорів, що викладає у російській політехніці в Харбіні, говорив про майбутню діяльність секції. — Роблять заходи коло відкриття в Харбіні Українського Вільного Далеко-Східнього Університету. Бувший міський голова (бурмістр) міста Харбіна, П. С. Тищенко, говорив про можливости сільсько-господарської праці в північній Манджурії. Ф. Ф. Даниленко виголосив цікаву промову щодо святкування дня української культури. В справі Клюбу ухвалено резолюції про необхідність пильних заходів щодо повернення будинку.

Уповноваженими вибрано: Андрущенка, Апостолова, Білого, Богдана, Гурченка, Даниленка, Довганюка, Залізнякова, Кирпатовського, Кулябка-Корецького, Кушніренка, Літинського, Лисуненка, Никифорова, Нетребенка, Опадчого, Рейтера, Світа, Тишенка, Уляницького, Федоровського. Інж. Кулябкови-Корецькому зібрання висловило подяку за працю.

Російська преса широко описує не тільки зібрання, але також всі інші заходи Українців на терені Манджурії. На сторінках „Гун-Бао" В. Іванов ставить діяльність Українців за приклад Росіянам.

*

Довідуємося, що 23. серпня збогатиться українська кольонія у Манджурії цінними силами, а саме: приїздить до Шанґгаю японським кораблем „Сува-Мару" землемір Микола Самарський з дружиною Ольгою, уродженою Деркач. Самарські ребували довший час у Берліні, а тепер вертаються до Харбіна, звідки походить пані Самарська. — 30. серпня приїздить до Шанґгаю італійським кораблем „Ґанте" д-р Михайло Мілько. Він походить теж з Харбіна, від 1922 р. перебував на студіях у ріжних країнах Европи, а після докторського іспиту з політичних наук у Ґісені в Німеччині вертається до своїх батьків.

Д-р Мілько і подружє Самарських цілий час перебування у Німеччині брали активну участь в українському національно-політичному життю. Для переїзду на Далекий Схід треба було полагодити чимало формальних справ. Крім дозволу на віїзд від місцевої влади Харбіна подорожуючі морем мусять мати японську, китайську, англійську й італійську або французьку візу. Всі ці справи полагоджено при допомозі Бюра Посередництва в Берліні.

(„Діло").

ОСІННІ ТОРГИ В ЛИПСЬКУ 1932 Р.

(УП) При кінці минулого місяця відбулися в Липську традиційні осінні торги, як і щороку, мимо тяжкої крізи та підупаду німецького господарства. Сам початок торгів стояв під впливом промови райхканцлера фон Папена, яку він у неділю виголосив в Мінстер і в якій подав ширшому загалови до відома всі заходи правительства, щоб зменшити крізу. Дивно лише, що канцлер виголосив свою промову в Мінстер, а не в Липську, де на той час були зібрані представники всієї німецької індустрії та сільського господарства.

Торг відбувся в зменшеному обсягу. В порівнанні з минулим роком число виставців зменшилось на 18%, хоч загально безробіття в той час побільшилось на 27%. Всежтаки число виставців виносило понад 5,000 фірм, з чого коло 450 було заграничних. Місто святочно прибране, хоч назагал рух не дуже то великий. Мало людей, що приїхали сюди оглядати вистави, зате видно інтересантів та покупців, що шукали дешевих і нових товарів. Загально кажуть, що пороблено досить добрі інтереси, мимо трудноців з вивозом та ввозом валюти зза границі. Точних даних про загальний оборот ще нема. Вони появляться пізніще і дадуть змогу пізнати, чи торг ще нині рентується, чи ні.

Разом з торгами влаштовано в Липську також сільсько-господарську виставу. Це добрий знак, що все це відбувається разом, а саме тому, що Німеччина є країною переіндустріялізованою з занедбаним до певної міри сільським господарством. Сільське господарство Німеччини переживає велику крізу, а разом з тим і індустрія, бо коли селянин не має грошей, то нічого не купує, а тимсамим і інші галузи німецького господарства не мають грошей. Це стара пословиця — а доказом для неї теперішнє положення в Німеччині.

На увагу заслугують вистава меблів, вистава плякатів, дальше реклямова вистава. Звичайно для інтересантів мають і інші вистави значіння. Майже в кождому павільоні можна побачити щось нового. Вражає подекуди велика пустка, бо богато кіосків необсаджено.

У всіх балачках та промовах слідно було тенденцію чи побажання відповідних кругів, щоб відтяжити німецьке господарство від ріжних надмірних тягарів, зокрема від ріжних тариф та обмежень законного порядку. Господарський організм потребує свободи рухів, потребує вільної конкуренції. Лише в такому стані він є спроможний вдержатись на висоті. Сьогодні в Німеччині такий стан, що держава підпомагає всі великі підприємства з державних фондів, а на малі не звертає уваги, хоч малі підприємства може більше значать у загальному господарському білянсі, як великі. Малі підприємства банкротують сотнями і викидають на брук велику скількість робітників. Чи Німеччина осягнула вже найнижчу точку, трудно сказати. Цього не можуть сказати навіть самі відповідальні чинники.

Загально треба подивляти відвагу директорії липських торгів, що вона в такий тяжкий час відважилася знов орґанізувати торги. Покупна сила німецького громадянства дуже мала і треба було рахуватися з великими втратами. Чи втрати будуть, це покаже будучність. Всежтаки треба ствердити, що німецький народ не підупадає на дусі, а витревало працює на будуче і то тим більше, чим більша кріза.

М. С.

Дипльомат.

Товариші грають у карти. Нараз один з грачів заслаб і помер, бо був хорий на серце. Треба було про смерть повідомити вдову. Цю задачу обіцяв сповнити якнайобережніше один з грачів. Пішов до небіжчикової жінки та задзвонив. У дверях показалася жінка.

— Вам кого треба?

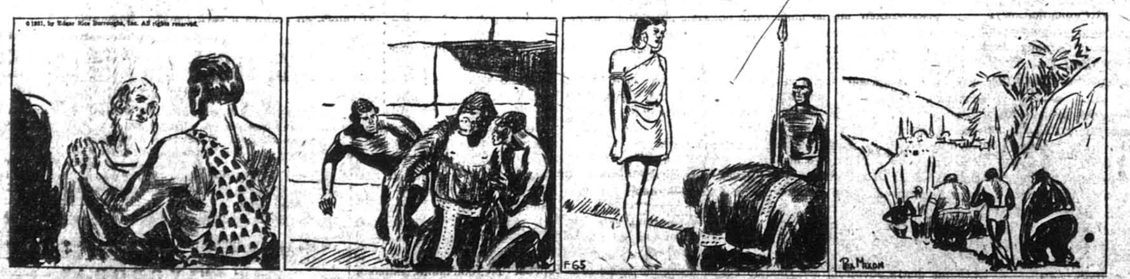
— Я маю передати вісточку вдові Куропатнисі.

— Я не вдова, я маю чоловіка.

— Чоловіка? — жалісно всміхнувся „дипльомат". — Фіґу маєте, не чоловіка!

ТАРЗАН І ЗОЛОТИЙ ЛЕВ.

(65)

Тарзан пильно подивився на старого. „Ти знайдеш у цивілізованому світі те, чого не сподіваєшся", говорив Тарзан. „Ти там побачиш не щирість, а жорстокість, неправду й лицемірство. Ти вже давно звідти. Ніхто тепер не зацікавиться тобою. Я, Тарзан з малп, лишив джунглі, щоб жити в цивілізованому світі. Але я завжди радий вернутися сюди, де панує простота у відношеннях, отвертість і щирість, хоч часами й жорстока дійсність; але це отверта дійсність".

Нарешті старий послухав переконань Тарзана й згодився лишитись тут у джунглях. Він тепер зрозумів, що він уже вмер для цивілізації, як і цивілізація вже не для нього. Він згодився стати королем Ґоманґанів. Тимчасом дикуни познаходили в ріжних закутках палати біля сотки малп Болґанів. Перед них виступив Тарзан: „Ви, Болґани, хоробрі в бійці й тому я дарую вам життя, але ви мусите виконати те, що я вам скажу.

„Отут біля мене стоїть велика жрекиня з Опару, Ла. Проти неї виступив один із жерців і при помочі своїх прихильників змусив її тікати з Опару. Ви останні з вашого племени й вашої породи. Зберегти себе зможете лише при тій умові, що признаєте над собою владу Ла та пособите їй вернутися до Опару. Там ви будете її охороною й підпорою". Болґани зібралися на нараду. По якомусь часі один з них упав на коліна перед Ла й прирік їй вірність усіх Болґанів.

Ранком другого дня Тарзан і Ла виступили на чолі Болґанів та трох тисяч Ґоманґанів у напрямку до міста Опар. Вони готові були покарати Кадія та інших противників Ла. Вони в свойому поході не пускалися на стратеґію та ріжні підступи, а йшли отверто долиною, бо були певні своєї сили й перемоги. Коли перед ними замиготіли золоті бані башт Опару, маленька, сіра малпочка побачила їх перша.